

Motion till riksdagen 2005/06:K249

av **Liselott Hagberg m.fl. (fp)**

Nationella minoriteter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om behovet av en samlad minoritetspolitisk proposition.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om omnämnande av de nationella minoriteterna och minoritetsspråken i regeringsformen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att tydliggöra de nationella minoritetsspråkens ställning i den offentliga informationen.
4. Riksdagen beslutar att de nationella minoriteternas särställning tydliggörs genom att riksdagsinformation erbjuds på de nationella minoritetsspråken.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om stöd åt organisationer för nationella minoriteter.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om förskoleverksamhet med minoritetsspråkprofil.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om skolundervisning på minoritetsspråk.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om grundskolans och gymnasieskolans undervisning i minoritetsfrågor.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om högskoleutbildning och forskning om minoritetsspråk och minoritetsfrågor.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om äldreomsorg på minoritetsspråk.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om public service-program på minoritetsspråk.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en snar svensk ratificering av ILO-konvention 169.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om dialog mellan romer och det offentliga Sverige.

Fel! Okänt namn på

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om förvaltningsområdet för sydsamiska.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om nationella resurscentrum för finska.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en förnyad prövning av frågan om sverigefinländare som nationell minoritet.

Bakgrund

Utgångspunkten för minoritetspolitiken måste vara att stärka individers möjligheter att utifrån sina egna önskemål kunna hävda och utveckla sin kultur eller sitt språk, inte att göra kollektiva gruppindelningar överordnade individens självvalda identifikation.

Till de mest grundläggande rättigheterna hör nämligen den att självständigt avgöra sin etniska och språkliga tillhörighet. Öppenhet, tolerans och ömsesidighet är principer som lägger grunden för ett i djupare mening mångkulturellt samhälle där den enskilda människans situation är lika viktig oavsett om hon, i ett visst avseende, tillhör befolkningens majoritet eller minoritet. Utan sina nationella minoriteter och minoritetsspråk skulle Sverige vara ett utarmat land. Myten att Sverige var ett etniskt och kulturellt homogent land fram till efterkrigstidens invandring måste kastas på sophögen en gång för alla. Fram till våra dagar har statsmakterna ibland också direkt motarbetat de nationella minoriteternas och minoritetsspråkens överlevnad.

Liberal politik utgår från individens rätt att själv forma sitt liv. Det måste ytterst vara den enskilda människan – inte staten, traditionen eller utomstående bedömare – som avgör i vilken mån man känner tillhörighet till en nationell minoritet eller en språklig gemenskap.

Sverige ratificerade år 2000 Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk. Det innebär ett erkännande av Sveriges nationella minoriteter och deras språk och att minoritetsspråken ges stöd för att hållas levande. I höst har det gått sex år sedan riksdagen beslutade om åtgärder för de nationella minoriteterna och inriktningen av en minoritetspolitik (bet. 1999/2000: KU6). Målet för minoritetspolitiken som ett eget politikområde fastställdes av riksdagen hösten 2000 och har inte justerats sedan dess. Med tanke på att minoritetspolitiken fortfarande är i sin uppbyggnadsfas är det särskilt angeläget att politikens inriktning har en tydlig parlamentarisk förankring.

Folkpartiet anser att det nu är hög tid för regeringen att återkomma med en minoritetspolitisk proposition eller skrivelse till riksdagen. I detta dokument bör regeringen ge en samlad redogörelse för de åtgärder som genomförts på statlig nivå och föreslå den framtida färdriktningen. Givetvis måste också de synpunkter som finns från såväl Europarådet som olika minoritetsföreträdare ges en allsidig belysning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Värna svenskan och minoritetsspråken

Kunskaper i svenska och i andra språk ställs ibland mot varandra. Så ska det inte behöva vara. Sverige har ett folkrättsligt åtagande att stödja de nationella minoritetsspråken och ge individer större möjlighet att bevara och utveckla dem. När Sveriges minoritetsspråk trängs undan, utarmas också vårt land. Varje gång ett språk upphör att användas är det också en dörr som stängs till den kultur och de minnen som är förknippade med detta språk. Det är de enskilda individerna som avgör minoritetsspråkens framtid genom att välja om, när och hur språken ska användas. Den liberala minoritetspolitikens uppgift är att ge förutsättningar för att dessa vallsituationer ska präglas av möjligheter – inte av nödtvång eller brist på egentliga alternativ. Samtidigt förblir svenska det enda språket som är fullt ut samhällsbärande. Goda kunskaper i detta gemensamma kommunikationsspråk är lika viktigt för minoritetsspråkstalande som för alla andra. Det handlar alltså inte om att välja mellan svenska och minoritetsspråken, det handlar om att välja både och.

De nationella minoriteterna och minoritetsspråken i regeringsformen

Redan i samband med riksdagens minoritetspolitiska beslut under riksmötet 1999/2000 föreslog Folkpartiet liberalerna att de nationella minoriteterna och minoritetsspråken bör namnges i regeringsformen. Med tanke på det långvariga osynliggörandet av minoriteterna och minoritetsspråken skulle detta vara en mycket betydelsefull markering, eftersom Sveriges mångkulturella karaktär därigenom skulle tydliggöras. Det skulle även ge den svenska minoritetspolitiken en konstitutionell förankring och långsiktighet som hittills saknats. Denna reform har hittills tillbakavisats med hänvisning till det grundlags-skydd som redan finns i regeringsformen 1 kap. 2 § där det föreskrivs att etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas. Etniska minoriteter är dock inte detsamma som nationella minoriteter, utan denna paragraf handlar också om andra, i och för sig angelägna frågor, som invandrares möjligheter att bevara en kulturgemenskap i sitt nya land. Eftersom etniska minoriteter och nationella minoriteter är begrepp som inte sammanfaller anser Folkpartiet att det är en betydande nackdel att de nationella minoriteterna inte omnämns. De nationella minoriteterna och minoritetsspråken ska erkännas och namnges i regeringsformen, detta för att vi en gång för alla ska kunna göra upp med vanföreställningen att Sverige ursprungligen varit ett kulturellt och språkligt homogent land. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Informationsservice på minoritetsspråk

Enligt Folkpartiet liberalerna kan och ska inte de fem nationella minoriteterna behandlas som en grupp. Förutsättningarna för dem är mycket olika. Men

Fel! Okänt namn på

sanningens är den att samer, tornedalingar, judar, romer och sverigefinnar åtnjuter en politisk särställning. För den breda allmänheten är det dock svårt att utläsa de nationella minoriteternas ställning i förhållande till andra minoriteter. Ett exempel på detta är riksdagens elektroniska tjänst kallad e-prenumeration. Tjänsten avser information om riksdagsbeslut i korthet. Förutom på svenska är informationen tillgänglig på persiska, serbiska, kroatiska, bosniska samt spanska. De nationella minoritetsspråken förekommer inte över huvud taget. Samer, tornedalingar, judar, romer och sverigefinnar ges således sämre förutsättningar att på sina språk delta i det svenska offentliga samtalet än t.ex. en spanjor, detta trots uttalade mål om språkens fortlevnad och bevarande.

Folkpartiet anser att de nationella minoriteternas särställning måste tydliggöras. Det är otillfredsställande att regeringens och de statliga myndigheternas information sällan erbjuds på de nationella minoritetsspråken. Folkpartiet liberalerna anser att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om hur de nationella minoritetsspråkens särställning kan tydliggöras i den offentliga informationen. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stöd åt nationella minoritetsorganisationer

Organisationer som företräder nationella minoriteter har totalt under år 2005 tilldelats 4 miljoner kronor för att stärka möjligheterna till inflytande i de frågor som berör minoriteterna. En arbetsgrupp genomförde under 2003 en översyn av minoritetsorganisationernas möjligheter till stöd (Ds 2003:10). Målet måste vara att ett sammanhållet bidragssystem för minoritetsorganisationer kommer till stånd inom en nära framtid, detta för att stärka de nationella minoriteternas möjlighet till inflytande i samhällslivet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förskola

Förskolan och förskoleklassen är särskilt viktiga för att barn ska ges möjligheter att utveckla sina kunskaper i ett minoritetsspråk och svenska. I Skollagskommittén (SOU 2002:121), som under hösten 2004 resulterat i en proposition till riksdagen, har Folkpartiet liberalerna ställt sig bakom en stärkt rätt till modersmålsstöd i både förskola och förskoleklass. Ju tidigare barn får tillgång till pedagogiskt stöd och undervisning, desto större möjligheter har de att utveckla sitt språk. Kommunerna bör också bli bättre på att informera föräldrar om rätten att begära modersmålsstöd för barnen. Den tvåspråkiga pedagogiken tar vara på barnets möjligheter till språkutveckling på både minoritetsspråk och svenska genom att båda språken används aktivt i förskolans verksamhet, både i kommunikationen mellan vuxna och barn och i de pedagogiska inslagen. Förskolan är central för att individer ska kunna utveckla sina färdigheter i minoritetsspråken. Vi vill därför att föräldrar i hela landet ges en lagstadgad rätt att välja förskoleverksamhet med minoritetsspraksprofil

åt sina barn, förutsatt att verksamheten omfattar minst tio barn och att det finns behöriga förskollärare med rätt språkkunskaper. Samma mål för barnens språkutveckling i svenska språket ska gälla för dessa förskolor som för andra. Vi anser att den enskildes rätt att välja fristående alternativ inom barnomsorgen måste stärkas. När det gäller förskolor och skolbarnsomsorg har kommunerna i dag inte samma skyldighet att lämna bidrag till enskilda alternativ på det sätt som är fallet på skolans område. Fristående förskolor har inte samma garanterade rätt till ersättning på jämlika villkor. Den etableringsfrihet vi förespråkar för enskilda förskolor, kombinerad med valfrihet för föräldrarna att välja den förskola som passar bäst för barnet, kommer också att förbättra möjligheterna till att driva förskolor inriktade på barn som talar ett minoritetsspråk. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Skola

Om minoritetsspråken ska leva vidare till kommande generationer måste det finnas större möjligheter för undervisning på minoritetsspråk. Friskolor med språkprofil är ofta mycket framgångsrika med att hitta pedagogiska metoder att utveckla elevernas färdighet i både minoritetsspråket och svenska. Elever som talar ett minoritetsspråk har givetvis samma behov av att kunna bra svenska som alla andra: för skolans del handlar det inte om att välja mellan minoritetsspråket och svenska utan om både och.

En omläggning av skolpolitiken i liberal riktning ökar skolornas möjlighet att själva organisera undervisningen och välja pedagogiskt angreppssätt. Då blir det också lättare att ordna skolundervisning – antingen i den kommunala skolan eller på en friskola – med minoritetsspråksinriktning inom ramen för de kunskapsmål som sätts upp av de allmänna läroplanerna.

Enskilda elever måste få större möjlighet att ta del av minoritetsspråksundervisning i grundskolan och gymnasieskolan. Ett av problemen i dag är att reglerna är olika för de fem minoritetsspråken när det gäller modersmålsundervisning, utan att det finns sakliga skäl för detta. Huvudregeln för all modersmålsundervisning är att det krävs minst fem elever som har språket som dagligt umgängesspråk i hemmet för att kommunen ska vara skyldig att erbjuda undervisning. Dessutom krävs att det ska finnas tillgång till en utbildad lärare. När det gäller de tre minoritetsspråken samiska, romani chib och meänkieli finns inget krav på minsta antalet elever. Inte heller krävs att dessa språk är det dagliga umgängesspråket i hemmet; det räcker med att det är påtagligt närvarande i elevens familjesituation. Det finns ingen anledning att särbehandla de olika minoritetsspråken i förhållande till varandra. Vi anser att det nu är dags att elever som efterfrågar modersmålsundervisning i finska och jiddisch ges samma möjligheter som i dag gäller för de elever som talar samiska, romani chib och meänkieli. Kravet på minsta antal elever för undervisning i finska och jiddisch ska alltså tas bort. Kravet på utbildade lärare är viktigt för att bibehålla en god kvalitet på undervisningen. Liksom i dag ska modersmålsundervisning vara en möjlighet och inte en skyldighet för eleven. Vi vill se över gymnasieförordningen för att öka elevers möjlighet att välja

Fel! Okänt namn på

tvåspråkig undervisning också på gymnasiet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Kunskapen om nationella minoriteter och minoritetsspråk är bristfällig hos många som identifierar sig med majoritetsbefolkningen. För att öka kunskapen om de nationella minoriteternas situation och motverka fördomar har skolan en viktig roll att fylla. Vissa ansatser har gjorts för att uppmärksamma minoritetsfrågorna. Exempelvis berörs ämnet i grundskolans kursplaner i svenska och samhällskunskap, men bland minoritetsspråken nämns endast samiskan. Vilka som är de nationella minoriteterna nämns över huvud taget inte. Enligt Folkpartiet liberalernas uppfattning bör skolan ges skärpta riktlinjer när det gäller att öka kunskaper om samtliga nationella minoriteter. En översyn bör göras av hur frågor kring minoriteter och minoritetsspråk uppmärksammas i grundskolan och gymnasieskolan, med syftet att bidra till kunskapsförmedling och metodutveckling. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Högskola

Minoritetspolitiken måste också säkerställa att det finns möjlighet till kvalificerade högskoleutbildningar i minoritetsspråk och att det ges tillräckliga resurser för forskning om minoritetsfrågor och minoritetsspråk. Dessa discipliner har en utsatt position inom högskolevärlden, eftersom de tillhör de s.k. småämnena med ett lågt antal studerande och få forskare. Det finns i dag oroväckande tendenser till nedmontering av dessa ämnen, bl.a. vid Lunds universitet där undervisningen i finska hotas av total nedläggning. Särskilt angeläget är det att underlätta för yrkesutbildningar med minoritetsspråksprofil, t.ex. socionom, sjuksköterska eller juristutbildningar med minoritetsspråksinriktning. Det behöver också säkras ett tillräckligt antal lärarstuderande med inriktning på minoritetsspråk. Regeringen måste noga följa utvecklingen i högskolevärlden och bör uppdraga åt Högskoleverket att föreslå åtgärder för att, med beaktande av universitetens och högskolornas självständighet, långsiktigt säkra kvalificerad utbildning och forskning på minoritetsområdet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Äldreomsorg på minoritetsspråk

Det är inte ovanligt att äldre tappar kunskaperna i inlärd språk men behåller kunskaperna i sitt modersmål. Det är därför viktigt att äldre med minoritetsspråk som modersmål ges större möjlighet till äldreomsorg på sitt eget språk. Socialstyrelsen redovisade i juni 2001 ett uppdrag att redovisa hur olika kommuner organiserat och genomfört äldreomsorg för finsktalande. Rapporten visar att det inte behöver medföra större kostnader att erbjuda en anpassad äldreomsorg. Den gemensamma finsk-svenska arbetsgruppen i minoritetsfrågor har också uppmärksammat behovet av äldreomsorg på finska och påtalat att resultatet av Socialstyrelsens kartläggning bör spridas till kommunerna.

Fel! Okänt namn på

Mer än tre år har gått efter Socialstyrelsens rapport, och fortfarande vägrar regeringen att meddela vilka slutsatser den drar om hur äldreomsorgen kan förbättras. Under tiden fortsätter antalet äldre minoritetsspråkstalare att växa. Regeringens saktfärdighet är helt oacceptabel, och regeringen bör skyndsamt återkomma till riksdagen med en redovisning av de åtgärder som planeras. Men det finns också djupare slutsatser att dra. Den traditionella socialdemokratiska samhällsmodellen med enhetslösningar som i detalj utarbetas genom politiska beslut passar särskilt illa när det handlar om att möta de behov som finns hos individer som tillhör en minoritetsgrupp. När regeringen motarbetar enskilda alternativ inom den offentligt finansierade sektorn hindrar den också framväxten av nya lösningar som är anpassade till de personer som identifierar sig med en minoritet. Folkpartiets välfärdsmodell, där vi slår vakt om en skattefinansierad omsorg och ger individen möjlighet att välja hur omsorgen ska vara utformad, flyttar makten från politiker och förvaltningar till den enskilde. Med ett pengsystem blir det lättare för individen att om så önskas välja en omsorgslösning med språkprofil. Med ett bejakande av de enskilda initiativen frigörs också det engagemang som finns i det civila samhället, och det blir lättare för t.ex. minoritetsföreningar, företag och stiftelser att själva organisera äldreomsorg och andra verksamheter. Den liberala valfrihetspolitiken stärker alltså också de nationella minoriteternas makt över sin situation. Vad som här anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Public service-program på minoritetsspråk

Enligt de gällande sändningstillstånden för Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio ska insatserna för språkliga och etniska minoriteter öka. Samiska, finska, meänkieli och romani chib ska enligt sändningstillstånden ha en särställning, och hänsyn ska tas till att även jiddisch är ett nationellt minoritetsspråk.

Folkpartiets allmänna linje i public service-frågor redovisas i andra sammanhang. Vi vill dock här lyfta fram att chansen till verklig mångfald i public service-utbudet på minoritetsspråk skulle öka väsentligt om man, enligt Folkpartiets vision, skulle göra det möjligt att med offentliga medel finansiera produktionen av public service-program som distribueras via andra etermedier än de statliga. Exempelvis skulle privata lokalradiostationer i en trakt med många minoritetsspråkstalare kunna tävla om lyssnare genom att sända lokalnyheter på minoritetsspråk. Det skulle bidra till konkurrens och variation på mediemarknaden – också för minoritetsspråkstalare.

Sverige behöver en ny, modern finansiering av public-service som långsiktigt säkrar dess oberoende och kvalitet. Av den anledningen bör flera fristående fonder skapas för att stödja public service-utbudet inom radio och tv. För att säkerställa minoritetsspråkets fortsatta existens är det av yttersta vikt att även stiftelser, intresseorganisationer och kommersiella företag kan ansöka om medel från fonderna. Vad som här anförts bör riksdagen ge regeringen till känna

Fel! Okänt namn på

ILO-konvention 169

FN-organet ILO bevakar ursprungsbefolkningarnas arbets- och levnadsvillkor. ILO-konvention nr 169 innehåller bestämmelser som ska säkra ursprungsbefolkningarnas rätt till mark som de innehaft eller använt under lång tid. Konventionen trädde i kraft 1991 och har undertecknats av bl.a. Norge och Danmark, men inte Sverige. När frågan om en svensk anslutning till ILO-konvention 169 behandlades av en enskild utredare (SOU 1999:25) gjordes bedömningen att Sverige kan ansluta sig till ILO:s konvention nr 169, men att detta inte bör ske förrän ett antal åtgärder som rör samernas rätt till mark blivit genomförda. Den mark som samerna har rättigheter till måste först identifieras och en gränsdragningskommission tillsätts; vidare måste omfattningen av samernas jakt- och fiskerätt inom den mark som de traditionellt innehar klarläggas. När dessa frågor klarats ut måste dessutom andra åtgärder vidtas.

En gränsdragningskommission tillsattes 2002 med uppgift att utreda omfattningen av den mark där renskötselrätten föreligger. Gränsdragningskommissionen skall redovisa sitt arbete till regeringen senast den 31 december 2005. Vidare har bl.a. bidrag till 30 projekt för att sprida information om samerna beviljats, och Sametinget har fått i uppdrag att utveckla och etablera ett permanent informationscentrum för samefrågor.

Det är angeläget att Sverige ansluter sig till en konvention som har stor betydelse för det egna landets ursprungsfolk, samerna. Vår bedömning är att de åtgärder som behövs för att hantera de principiella och praktiska frågorna som uppstår vid en svensk ratificering mycket väl kan fullföljas även efter att själva ratificeringen är gjord. Det bör räcka med den viljeinriktning som Sverige visat när det gäller att lösa återstående frågor. ILO-konvention nr 169 bör därför ratificeras inom en snar framtid. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Situationen för romer

Den 15 mars 2004 redovisade ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) sitt arbete för att förebygga och motverka etnisk diskriminering av romer. Rapporten beskriver hur antiziganistiska tankemönster med fördomar och föreställningar om romer är allmänt förekommande och inte ifrågasatta i det svenska samhället. I kombination med att kunskap om romer och deras livsvillkor saknas påverkar det samhällets agerande gentemot romer och leder till omfattande diskriminering. Rapporten visar att endast ett fåtal av de romer som blir diskriminerade söker upprättelse genom att anmäla händelsen till polisen eller DO. Bristen på förtroende för myndigheter är stor och har sin grund i statens långa historia av förtryck och diskriminering av romer.

Regeringen bör snarast redovisa för riksdagen vilka åtgärder man tänker vidta för att stärka romers möjlighet att påverka sin egen situation som nationell minoritet. Inrättandet av ett råd för romska frågor och en romsk kvinnogrupp inom Regeringskansliet är två konstruktiva steg för att öka dialogen

mellan romer och det offentliga Sverige, men de romska minoritetsfrågorna måste också finnas med på regional och lokal nivå. Hur detta åstadkoms ska givetvis avgöras hos varje landsting respektive kommun, men ett sätt kan vara att inrätta romska referensgrupper eller utse kontaktpersoner. Vad som här har anförts bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förvaltningsområdet för samiska

Lagarna (1999:1175 och 1999:1176) om rätt att använda samiska respektive finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar ger enskilda rätt att använda dessa språk i offentliga sammanhang. Rätten avser de områden där språken använts av hävd och fortfarande används i tillräcklig omfattning. För samiska omfattas Arjeplogs, Gällivare, Jokkmokks och Kiruna kommuner, men däremot ingen kommun inom det sydsamiska området.

Sydsamiskan – den samiska språkvarianten som i Sverige har sin ungefärliga utsträckning i Västerbotten, Jämtland och Härjedalen – talas nu av ungefär femhundra personer och befinner sig alltså i ett mycket utsatt läge. Risken att språket helt ska dö ut är påtaglig. Utöver de insatser som bör göras för att underlätta språkundervisning och kulturaktiviteter på sydsamiska bör det allmänna också öka språkets användningsmöjligheter i samhällslivet genom att införa rätten att använda samiska hos förvaltningsmyndigheter också i delar av det sydsamiska området.

Minoritetsspråkskommittén framhöll i sitt betänkande (SOU 1997:192, s. 119) att förvaltningsområdet på sikt kunde tänkas utvidgas till ett större geografiskt område, men först under förutsättning att det visar sig att kunskaperna i samiska växer i dessa områden. Resonemanget innebar med andra ord att ett språk som tappar mark först måste öka i utbredning innan det ges en förstärkt ställning. Ett sådant resonemang är inte försvarbart. Regeringen har gett länsstyrelsen i Norrbotten i uppdrag att inom ramen för befintliga resurser förutsättningslöst utreda konsekvenserna av en eventuell utvidgning av förvaltningsområdet för samiska till några kommuner i det sydsamiska området. Uppdraget har redovisats i en rapport till regeringen. I februari 2005 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera om det finns förutsättningar att utvidga det samiska förvaltningsområdet till att gälla inom det sydsamiska området. Med tanke på sydsamiskans hotade ställning anser vi att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag om hur det sydsamiska språkets ställning kan stärkas. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Nationella resurscentrum för finska

För finska och meänkieli har lagen om rätt att använda språket hos förvaltningsmyndigheter och domstolar tillämpning i Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå kommuner. Denna avgränsning stämmer i stora drag med det traditionella utbredningsområdet för meänkieli, medan det finska

Fel! Okänt namn på

språket har ett starkt fäste också i andra delar av landet. Utan att bortse från den finskspråkiga kulturen i skogslänens finnbygder bör här särskilt nämnas den månghundraåriga kontinuerliga närvaron av en finskspråkig befolkning och en finskspråkig kultur i Stockholm. Redan i samband med att förvaltningsområdet inrättades pekade många instanser på det problematiska i att området var så snävt avgränsat att det absoluta flertalet sverigefinnar skulle lämnas utanför. Regeringen har tillsatt en särskild utredare som i delbetänkandet Rätten till mitt språk – förstärkt minoritetsskydd (SOU 2005:40) presenterat ett förslag, i vilket föreslås att förvaltningsområdet ska utvidgas till att också gälla Mälardalen i sin helhet. Om en sådan utvidgning genomförs skulle den ändå inte slutligt tillgodose de behov som den finskspråkiga minoritetsbefolkningen – vår utan jämförelse största minoritetsgrupp – har i landet som helhet.

En sådan utvidgning skulle visserligen vara ett steg framåt i förhållande till nuläget, men eftersom färdriktningen är fel skulle det vara ett steg fram in i en återvändsgränd.

De geografiska förvaltningsområdena kan vara praktiskt motiverade när det gäller samiska och meänkieli, som har tydligt avgränsade utbredningsområden. När det gäller finskan är det däremot ingen långsiktig lösning med förvaltningsområden, eftersom språket talas över hela landet. Målet ska inte vara att rita nya gränslinjer på kartan, utan att åstadkomma en lösning som stärker individens möjligheter att använda finska språket oavsett var man bor. Folkpartiet föreslår därför att rätten för individen att använda finska, och få muntligt svar på finska, vid myndighetskontakter som gäller ens egna ärenden bör gälla i hela Sverige – inte bara i dagens förvaltningsområde. Därför vill vi skapa ett eller ett par nationella resurscentrum för de landsting, kommuner eller myndigheter som önskar kunna samordna sin finskspråkiga service. Till ett sådant resurscentrum ska förvaltningar och myndigheter kunna överlämna ärenden där den enskilde medborgaren har begärt muntligt svar på sitt eget språk. Ingenting hindrar att ett resurscentrum ingår i någon annan myndighet eller förvaltning, så att dess personal också kan arbeta med andra uppgifter vid de tillfällen då den finskspråkiga servicen inte efterfrågas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Erkännande av sverigefinländare som nationell minoritet

När Sverige ratificerade Europarådets ramkonvention om nationella minoriteter framhölls att ratifikationen vad avsåg sverigefinnar uttryckligen uteslöt personer som har svenska som modersmål. Vi menar att det är dags att på allvar pröva om den nationella minoritetsstatusen bör omfatta alla sverigefinländare oavsett modersmål. De fyra kriterier som ställs upp i Europarådets ramkonvention om nationella minoriteter för att en grupp ska kunna betraktas som en nationell minoritet är att gruppen har en uttalad samhörighet och till antalet i förhållande till resten av befolkningen inte har en dominerande ställning, att den har en religiös, språklig, traditionell eller kulturell särart,

Fel! Okänt namn på

att den har historiska eller långvariga band med Sverige; att det ska finnas en självidentifikation där den enskilda individen såväl som gruppen skall ha en vilja och en strävan att behålla sin identitet. Regeringens främsta motpart i frågor som rör minoritetsfrågor och minoritetskonventioner ur ett svensk-finskt perspektiv är sverigefinländarnas delegation, en samlingsorganisation för svensk-finska och finlandssvenska organisationer och institutioner i Sverige. Sverigefinländarnas delegation har, liksom Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS), tagit ställning för att den nationella minoritetsstatusen bör breddas från att avse sverigefinnar till att avse alla sverigefinländare oavsett modersmål. Finskspråkiga och svenskspråkiga har således själva funnit samhörighet under beteckningen sverigefinländare. Kriterierna om samhörighet och självidentifikation skulle alltså kunna peka mot att det är sverigefinländare som utgör den nationella minoriteten. För att statsmakterna ska välja en annan kategorisering än den som används av den berörda minoriteten själv krävs noggranna överväganden. När denna fråga behandlades av konstitutionsutskottet under förra riksmötet (bet. 2002/03:KU26) hänvisades till de överväganden som gjordes i samband med utskottets behandling av regeringens minoritetspolitiska proposition 1999 (prop. 1998/99:143, bet. 1999/2000:KU6). Utskottet framhöll då att den minoritet i Sverige som har anknytning till Finland innefattar en grupp med finska som modersmål och en grupp med svenska som modersmål. När uttrycket sverigefinnar brukades i propositionen åsyftades såvitt framgick personer som har finska som modersmål. Den finländska grupp som har svenska som modersmål åsyftades med andra ord inte. Mot bakgrund av de ändamål som minoritetspråkskonventionen skall tjäna var detta enligt utskottet följdriktigt. Enligt den bedömning som framgick av regeringens proposition tillhör den i första hand svensktalande gruppen inte heller dem som bör anses omfattade av åtagandena enligt ramkonventionen. Vi anser att minoritetspråkskonventionen och ramkonventionen om nationella minoriteter måste behandlas var för sig. Frågan om sverigefinländare oavsett modersmål ska få status som nationell minoritet måste alltså prövas självständigt från frågan om vilka språk som ska få status som minoritetspråk.

Regeringen bör därför på nytt pröva frågan om sverigefinländare oavsett modersmål bör få status som nationell minoritet i Sverige. I denna prövning bör man bedöma om de överväganden som gjordes i den minoritetspolitiska propositionen är hållbara i ljuset av vad Europarådets ramkonvention anger om samhörighet och självidentifikation. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 23 september 2005

Liselott Hagberg (fp)

Tobias Krantz (fp)

Martin Andreasson (fp)

Nina Lundström (fp)

Heli Berg (fp)

Helena Bargholtz (fp)

Tina Acketoft (fp)

Mauricio Rojas (fp)